

Digitalizace dalších rukopisů z 2. poloviny 19. století byla dokončena

16.11.2024 - Kristýna Jakl Ansorgová, Zdeněk Munzar | Vojenský historický ústav Praha

V tomto roce jsme k digitalizaci vybrali 28 rukopisů ze sbírek Vojenského historického ústavu Praha, které pocházejí převážně z 2. poloviny 19. století.

Provenienčně patří vybrané exempláře především do střední Evropy, do oblasti bývalé habsburské monarchie. Obsah zvolených exemplářů je vhodný jako pramen pro výzkum dějin vojenství, vojenské vědy, vojenské správy či vojenské techniky, případně dalších dílčích témat. Teritoriálně sahají vybraná díla především na území habsburské monarchie, tedy i českých zemí. Z jazykového hlediska se jedná o dokumenty výhradně německé.

Velkou část vybraných rukopisů tvoří pojednání o historii rakouské armády a jejích konkrétních vojenských jednotek či schematismy důstojníků, dále příručky a teoretická pojednání sloužící k vzdělávání v různých oblastech vojenství. Některé rukopisy obsahují kromě textové části také ilustrace, barevné plány, nákresy atd. V těchto případech je význam digitalizace a potřeba vytvoření kvalitních obrazových kopií dokumentů důležitá vzhledem k nutnosti zachování informací pro současné i budoucí badatele bez možného rizika porušení vazby či složených příloh uvedených exemplářů.

Rukopisy č. **1, 2, 5, 9, 16, 22, 24** a **25** jsou pojednáními o historii či současném stavu tehdejší rakouské armády a jejích konkrétních pluků. Rukopis č. **3** představuje přehled důstojníků podle odsloužených let u pěšího pluku hraběte Wied-Runkela (budoucí pražský pěší pluk č. 28) k roku 1754. Rukopisy **7** a **8** zaznamenávají bojovou sestavu rakousko-uherské armády pro roky 1884/5 a 1885/6 rozepsanou na součásti jednotlivých sborů, divizí a brigád s jejich dislokacemi. Rukopisné plukovní dějiny píseckého pěšího pluku č. 11, nejstaršího pěšího pluku habsburské armády, který se vždy odváděl v zemích Koruny české, přináší rukopis č. **16**. Zajímavý je i rukopis č. **24** s plukovními dějinami zaměřenými na bojové nasazení pražského pěšího pluku č. 28. Schematismus, tentokrát moravsko-slezského (později čistě jihomoravského) kyrysnického pluku č. 6 v letech 1809–1846, přináší rukopis č. **27**, a to od druhé poloviny napoleonských válek do roku 1846.

Za vysoce raritní lze označit rukopisy **10–12**. Jedná se o knihy rozkazů velitele mladoboleslavského pěšího pluku č. 36 v letech 1878–1880 vedené osobně tehdejším plukovníkem korunním princem Rudolfem. Rukopis č. **13** pak představuje knihu rozkazů Domobranecké pochodové brigády č. 4 na severovýchodní frontě v Haliči koncem roku 1914. Tento rukopis jsme právě v letošním roce digitalizovali s ohledem na 110. výročí jeho vzniku, přičemž je třeba zdůraznit, že v brigádě byly i jednotky odváděné v českých zemích. Jiných vojensko-správních záležitostí se týkají rukopisy **19** a **20** – protokoly o zásobování a logistice u českého praporu polních myslivců č. 1 v období napoleonských válek.

Dále jsou ve výběru zastoupeny příručky a odborná pojednání, například příručka pro poddůstojníky pěších pluků (č. **6**), rukopis č. **15** věnuje pozornost organizaci, zaopatření a disciplíně v rakouské armádě, rukopis č. **14** přináší popis různých dělostřeleckých pomůcek a zařízení a č. **17** je pojednáním o opevnění. Pod č. **23** se skrývá předpis pro výcvik rakouské armády po roce 1851.

Rukopis č. **4** je životopisem polního maršála arcivévody Karla Ludvíka Rakousko-Těšínského, jemuž je věnován také spis pod č. **21**. Rukopis č. **18** zaznamenává uvítací řeč u příležitosti příjezdu arcivévody Karla Ludvíka do Prahy v roce 1835.

Za pozornost stojí také rukopis č. **26** se soupisem ženijních ředitelů Terezínské pevnosti od jejího založení v roce 1780 až do počátku druhé světové války. Poslední rukopis č. **28** představuje záznamy neznámého rakouského důstojníka sloužícího pravděpodobně v Praze, který si takto z německého a rakouského denního tisku vypisoval zpravodajství z probíhající krymské války 1853-1856. Jedná se tak svým způsobem o dobovou OSINT (Open source intelligence) práci, jak probíhala před 200 lety.

Seznam dokumentů

1. *Stand der Kais. Königl. Oesterreichischen Armée Pro Anno 1814[-15]. Et Sequents.* [rukopis] [S. l. : s.n., 181-]. Sign.: **IIR A 490/1**
2. *[Stand der Kais. Königl. Oesterreichischen Armée Pro Anno 1814-15. Et Sequents.]: Cavalerie* [rukopis] [S. l. : s.n., 181-]. Sign.: **IIR A 490/2**
3. *Rangliste, der Herrn Stabs und Oberoffiziers des löblichen Graf Wied-Runkel 28ten Linien Infanterie Regiments anno 1754* [rukopis] [S. l. : s. n., 18--]. Sign.: **IIR B 1434**
4. MANZER, Robert, *Erzherzog Karl* [rukopis] [S. l. : s.n., post 1847]. Sign.: **IIR B 2339**
5. *Prinz Hohenlohe-Langenburg 17. Linien Infanterie Regiment* [rukopis] [S. l. : s. n., post 1848]. Sign.: **IIR B 7173**
6. PRUNERT, *Anleitung zum Feld-Dienst für Infanterie-Unter-Officiere* [rukopis] Mailand : Prunert, 1824. Sign.: **IIR B 7176**
7. *Friedens Ordre de Bataille 1884/5* [rukopis] [S. l. : s.n.], 1884. Sign.: **IIR B 7184/1**
8. *Friedens Ordre de Bataille 1885/6* [rukopis] [S. l. : s.n.], 1884. Sign.: **IIR B 7184/2**
9. BIEDERSFELD, Theodor Binder von, *Geschichte des k. k. 62ten Linien Infanterie Regiments Baron Wacquant Geozelles seit Errichtung vom Jahre 1798 bis 1835* [rukopis] [S. l. : s. n.], 1835. Sign.: **IIR C 3482**
10. HABSBURG-LOTHRINGEN, Rudolf. *Regiments- Abfertigung: K. k. Lin. Inft. Rgmt. Ziemiecki Nro. 36. [2. Juli 1879-13. 1. 1880]* [rukopis] [Mnichovic - Prag : Rudolf], 1879-1880. Sign.: **IIR C 13303/1**
11. HABSBURG-LOTHRINGEN, Rudolf. *Regiments- Abfertigung [14. 1. 1880-29ten August 1880]* [rukopis] [Prag : Rudolf], 1880. Sign.: **IIR C 13303/2**
12. HABSBURG-LOTHRINGEN, Rudolf. *Regiments- Abfertigung [30. August 1880 - 31. August 1880]* [rukopis] [Prag : Rudolf], post 1880. Sign.: **IIR C 13303/3**
13. ROSCHATT, Hermann, *Abfertigungs- Buch des Verteidigungsabschnittes Nordost* [rukopis] [S. l. : s.n.], 1914. Sign.: **IIR C 16175**
14. *Beschreibung von Zündern, Zündvorrichtungen Brandeln u. s. v. der österreichischen Artillerie* [rukopis] [S. l. : s. n., 1901-1918]. Sign.: **IIR D 759**
15. *Bemerkungen über Organisation, Verpflegung und Disciplin der k. k. Armee* [rukopis] Grätz. : [s.n.], 1844. Sign.: **IIR D 779**
16. THILLE, Josef, *Geschichte des k.k. Linien-Infanterie-Regiments, Kronprinz Albert von Sachsen, Nro. 11.* [rukopis] [S. l.] : Joseph Thille, [post 1862]. Sign.: **IIR D 810**
17. CERRINI DE MONTE-VÄRCHI, Carl von, *Uiber Staete Befestigung* [rukopis] [S. l. : s.n.], 1824. Sign.: **IIR D 2570**
18. RITTER VON RITTERSBERG, Johann, *Zur höchsten Ankunft in Prag Sr. kais. Hoheit des durchlauchtigsten Herrn Herrn Carl Ludwig Kais. Prinzen und Erzherzogs v. Oestreich, General-Capitain des Königreichs Böhmen &c. &c. &c. Im October 1835* [rukopis] [S. l. : s.n.], 1835. Sign.: **IIR D 2571**
19. *Boemisches Feld Jaeger Batallion No.1 Herrn Hauptmanns v. Post Compagnie Eingabenprotocoll* [rukopis] [S. l. : s. n.], 1806. Sign.: **IIR F 405**
20. *Boemisches Feld Jaeger Batallion No.1 Herrn Hauptmanns Baron v. Post Compagnie Verpflegsprotocoll* [rukopis] [S. l. : s.n.], 1805-1806. Sign.: **IIR F 406**
21. SCHMALL, Johann Fried., *Seiner kaiserlich. königlichen Hoheit dem durchlauchtigsten Erzherzoge Karl Ludwig kaiserlichen Prinzen von Oesterreich ...[etc.]* [rukopis] Kutná Hora :

Johann Fried. Schnall, 1846. Sign.: **IIR F 460**

22. GALLUS, Ignatz Hyacinth, *Geschichte des Feld Marschall Kinskyschen Chevaux- Legers Regiments von Seiner Errichtung* [rukopis] [S. l. : s.n., 1803-1832]. Sign.: **IIR F 471**
23. *Abrichtungs- Reglement* [rukopis] [S. l. : s. n., post 1851]. Sign.: **IIR F 505**
24. PFLUGL, Heinrich von, *Geschichte und Kriegs- Ereignisse des kk. Infanterie Regiments Nr. 28.* [rukopis] [S. l.] : Carl Schier, 1861. Sign.: **IIR F 532**
25. *Geschichte des Erzherzog Albrecht 44ten Linien Infanterie Regiments vom Jahre 1744 bis 1843* [rukopis] [S. l. : s.n., post 1843]. Sign.: **IIR F 573**
26. *Namens- Verzeichniss der Genie- Direktoren Theresienstadt vom Jahre 1780 angefangen* [rukopis] Terezín : [s.n.], 1890-1939. Sign.: **IIR F 695**
27. *Schematismus des K. K. Kuirassier Regiments No. 6 vom Jahre 1809 bis inclusive 1846* [rukopis] [S. l. : s.n., post 1846]. Sign.: **IIR F 849**
28. *Operations Journal 1854-1855* [rukopis][S. l. : s.n.], 1854-1855. Sign.: **IIR G 371**

<https://www.vhu.cz/digitalizace-dalsich-rukopisu-z-2-poloviny-19-stoleti-byla-dokoncena>